

où elle paraîtra plus faible aux yeux des hommes ; et le moment viendra où il la remplira d'une force toute semblable à celle de son premier âge, ou même plus admirable encore : *Iehova Dominus fortitudo mea erit.* Il lui donnera l'agilité des cerfs ; il multipliera alors sur la terre ses enfants qui sont aussi ses membres ; et c'est en eux qu'elle éprouvera cette ardeur et ce zèle qui rendra ses pieds plus agiles que ceux des cerfs ; ces hommes pleins de zèle pour porter partout l'Évangile de paix s'avanceront aussi vers la célestie patrie avec une ardeur dont l'agilité de la biche n'est qu'une faible image : *Et ponet pedes meos tanguiā cervorum.* Enfin il les conduira tous, et les réunira sur leurs hauts lieux, sur les montagnes d'Israël, c'est-à-dire, dans cette céleste patrie qui est le lieu élevé vers lequel les vrais enfants de Dieu portent tous leurs désirs : *Et super excelsa mea (1) deducet me.*

(1) On lit dans l'hébreu, *excelsa mea* ; les Septante supposent *excelsa*, sans prononc.

HABACUC COMMENTARIUM.

(AUCTORE CALMET.)

CAPUT PRIMUM.

1. Onus quid vidit Habacuc propheta.
2. Usquequā, Domine, clamabo, et non exaudiens vociferabor ad te vim patiens, et non salvabis ?
3. Quare ostendisti mihi iniuritatem et laborem, vide predam, et iniustitiam contra me ? et factum est iudicium, et contradicito potenter.
4. Propter hoc lacera est lex, et non pervenit usque ad finem iudicium : quia impius prevalet adversus justum, propterea egreditur iudicium perversum.
5. Aspice in gentibus, et videte : admiramini, et obstupescite : quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credit cunctis narrabitur.
6. Quia ecce ego suscitabo Chaldeos, gentem armata et velocem, ambulant em per latitudinem terre, ut possideat tabernacula non sua.
7. Horribilis, et terribilis est : ex semelipsa iudicium, et onus ejus egredietur.
8. Leviores pardis equi ejus, et velociores lupi vice pertinisi, et diffundunt equites ejus : equites namque ejus de longe venient : volabunt quasi aquila festinans ad comedendum.
9. Omnes ad predam venient, facies corum ventus urens : et congregabit quasi arenam, captivitatem.
10. Et ipse de regibus triumphabit, et tyrami ridiculi erunt : ipse super omnem munitionem ridebit, et comportabit aggerem, et capiet eam.

Ce que la Vulgate ajoute, *Victor in Psalmis canentes*, n'est que l'expression de deux mots hébreux dont le premier se trouve souvent à la tête des Psaumes, et peut signifier *Præcentori*, c'est-à-dire, au chef des chœurs ; et le second, qui se trouve aussi à la tête de quelques psaumes, peut signifier *in fidibus meis*, ou *in fidibus*, c'est-à-dire, sur les instruments à cordes. Ces deux mots pris en ce sens ne font point partie de ce cantique ; mais ils marquent seulement qu'il était adressé au chef des chœurs pour être chanté avec l'accompagnement des instruments à cordes. Il y a beaucoup d'apparence que dans la Vulgate même on a dû lire originellement : *Victori, in Psalmis canendum.* Car c'est ainsi que saint Jérôme exprime ces deux mots hébreux dans sa version des Psaumes : *Victori, in Psalmis.*

11. Tunc mutabitur spiritus, et pertransibit, et corrut : hæc est fortitudo ejus dei sui.

12. Numquid non tu à principio, Domine Deus meus, Sancte meus, et non moriemur ? Domine, in iudicium posuisti eum : et fortim, ut corripere, fundisti eum.

13. Mundi sunt oculi tui, ne video malum, et respicere ad iniuritatem non poteris : quare respicis super iniqua agentes, et taces de vorante in iustitione se ?

14. Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem ?

15. Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagina suā, et congregavit in rete suum : super hoc latibutum et exultabit.

16. Propterea immolabit sagenam sue, et sacrificabit reū suū : quia in ipsis incrassata est pars ejus, et cibus ejus electus.

17. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficeret gentes nou parcer.

COMMENTARIUM.

VERS. 1.—*Omus, quon vidit Habacuc. Ominus, ut sepe diximus, tristis molestissimum vaticinium sonat. Septuag., Sym., Theodot. Azaz. De Habacuc ejusque vaticiniorum argumentis sat disputavimus in Prolegomeno. Illum sub novissimis Jude regibus oracula fudisse credimus, antequam genuina tribus Juda et Benjamin in exilium raperentur. Primitus quatuor versiculos Prophetæ Juda flagitia persecutus; et v. 6, de Chaldeis regionem invasus agit, eum de re prorsus novâ, quasi Judea nunquam ante illos experta fuerit.*

i. VERS. 2.—*USQUEQUAM CLAMABO, ET NON EXAUDIES ? Sermonem exorditur Habacuc ab armatis quas ipse praesens videbat, et ab impiorum felicitate. Dubius hisce rebus ita affligitur ac moverit, ut descendere cogatur in questus, quos in alio agre excusaveris, et nonnulli veteres veluti nimis acres atque impatiens plenos argunt. Hieron. Praefat. in Habacuc: *Vides quid temeraria vox sit, et quodammodo blasphemans, creareton sumus ad iudicium provocare, etc.* Vide et Nazianz. orat. 1, Apolog., et Eliam Cretens, in eum locum Naz. Alii, ut Theodorei, Sanet, Vatalibus, putaverunt. Prophetam non ipsum suas recitare, sed populi sententias, Dei consilia non intelligentis, atque agri ferentis, ubi iniuritatem et sevitiam imponebantur. Chaldeus: *Contentione et superbì impli prevalent.* Hæc inter Judeos videlantur sub novissimis regibus, post Josic obitum. Vide Jerem. cap. 20; Joni 4, 8, etc.*

VERS. 5.—*FACTUM EST IUDICIUM, ET CONTRADICTIO POTENTIOR. Ubique lites et iugia. Hebreus: *Est contentio, et iudicium tollitur;* lites sunt, sed ius aquilonum fit. Exsulant a foro iustitia et equitas. Vel: *Cur videantur lites, non iustitia?* Vel: *junge cum consequentibus: Sunt lites, et ferunt sententia.* V. 4: *Idcirco negligunt lex.* Dum territur tempus litigandi iurandum, lex deseritur; corruptiuntur iudices, et melior causa est qui locupletetur. Sepingantur: *Fit iudicium et iudex accipit munera.* Chaldeus: *Contentione et superbì impli prevalent.* Hæc inter Judeos videlantur sub novissimis regibus, post Josic obitum. Vide Jerem. 21, 12; 22, 5.*

VERS. 6.—*NON PERVENIT USQUE AD FINEM IUDICII,*

*cum iudices constanti et auctoritate carant, et eos qui sententiae executionem impudent, non coercant, Vel: *Judicium; aquum jus loco cessere, non regnat,* non vineat. Seu denique: *Res infinita manet: iudices quippe pauperis causam deserunt, et adversi locupletant sententiam ferre non audent.**

VERS. 5.—*ASPICITE IN GENTIBUS, ET VIDETE... QUA OPUS FACTUM EST IN DIEBUS VESTRIS, QUD NEMO CREDET CUM NARRABITUR.* Post quatuor priorum versiculorum exordium, rem aggreditur propheta: Deumque inducit verba facientes ad eos qui iniuritatem sevitiamque in Judâ cultam agrè frument. Jubet igitur Deus inter gentes, inter quas vivunt Judei, ac sedulò meditari, quippe ipsi mox eventurum sit. Illas invasim iri à Chaldeis predicti, atque immunes illis extitum ministrant. Deinde vero Nabuchodonosoris supplicium leviter tangit. Cum vero his vaticiniorum argumentis prophete dubia et scrupulos magis magisque aug-

reverentur, quippe quod Chaldei nihil minoribus quam ex parte gentes flagitiis obvolverentur, denique docet Deus, imperium Chaldeorum eversum, huius confirmatione mentum turbas omnino cassatissima. Septuaginta: *Vide, contempnere, et respicie, et admirari mirabiliter et perdidinam; quia opus ego operor in diebus vestris, quod non credetis, si quis narraverit.* Locum hunc ita recitat S. Paulus, Act. 15, 41, ut cum versione septuaginta Interpretum consentiantur. Vetus Gracci interpretes, Aquila, Symmachus, Theodosius S. Hieronymo convenienter, at duas illas versiones recitat, autem carentes, quarum altera ferebat: *Videbatis calamitosos; altera: Videbatis declinantes, pro, aspicio in gentibus.* Hinc disce quam ingenis esset ea actata codicum Hebraicorum dissidium. Nonnulli adhuc in Graecis libris discriminis cernuntur, sed levissimum.

Vers. 6.—**SUSCITATO CHALDEOS, GENTEM AMARAM.** Primum regum Chaldeorum finitimasque provincias invasit Nabuchodonosor. Antea Assyri reges horrenda virium suarum vestigia ibi reliquerant. Missus est initio Nabuchodonosor a patre suo Nabopassaro, ut seditionem a satrapa Colesyri et Phoenicie, qui ad Aegyptios desciverat, excitatan compesceret; vide Usser, ad ann. mundi 5397. Fortasse et Joakim nova molitus erat in Nabuchodonosorem; quamobrem Nabuchodonosor, armis in Hierosolymam versus, Joakim cepit, atque in vinculis dedit, Babylonem adductus; at gravissimis conditionibus oneratum in suo regno reliquit, ablatis tantummodo ex magnâ parte sacris templi vasis, rapiisque in captivitatem nobilissimi pueris et elegantissimis, ut illos obsidum loco pro Judeorum fide apud se haberet, 2 Par. 36, et 4 Reg. 24. Hos inter fuere Daniel, Ananias, Azarias, Misael, Dan. Nabuchodonosor sub patris imperium redixit quidquid Nilum inter et Euphratem jacet, et Aegyptios infra dictis suis fluis coerevit. Mortuo interim Nabopassaro, Nabuchodonosor Babylonem reddi imperi habenens accepturus. Beros., Rer. Chal. lib. 5. Vide Usser, ad ann. mundi 5399. Neque tamen diu quievit, Jechoniam, seditione in Judeam accersitus, an. 5405. Caput Jechoniam, et Babylonem ducto, pacata regni res usque ad annum Sedenie nouum fuere an. 5415. Ilic, juncto cum Aegyptiis federe, Assyriorum iugis se subducere conatus est. At Nabuchodonosor tertio in Judream veniens, bello Judeos, Tyrios, Aegyptios, Moabitas, Ammonitas, Idumeos, finitimosque omnes afflixus. Haec omnis, fortasse vaticinis spectavit Habacuc, presertim vero primam regis Chaldeorum expeditionem in Joakim.

GENTEM AMARAM ET VELOCEM. Omnes ferme Grecorum historici, externarum rerum scriptores, Chaldeorum militum virtutem et constantiam commendant, ac celeritatem, qua regiones a se expugnat occupavero. Hieronym. hic: *Gentem prouinciam, et velocem, cajus roboris, et ad bellandum audaciam omnes penè Graeci, qui barbagus historias conscripserunt, testes sunt.*

(1) Osee 15, 15 : *Adduc uterum ventum Dominae.*

Vers. 7.—**HORRIBILIS, ET TERRIBILIS EST: EX SEMET-IRSA JUDICUM, ET ONUS EIUS EGREDIETUR:** nullum judicem timet, ac pro libertate depopulabitur. Instrumentum est, quo utetur Deus, ut judiciorum snorum severitatem ex vindictam in homines exercet; vel: Legem ac tributa imperat illis quos subjecerit. Libergens, imperiosa, sevissima, que caterarum gentium libertati perniciem mortitur. Septuaginta: *Populus terribilis et illustris est; ex ipso iudicium ipsius erit;* nullum agnoscat autoritatem se superiorem; et assumptio ejus ex illo egredietur, omnia sibi arrogat. Reddi potest Hebreus: Populus terribilis est et horribilis, legem a nomine accipiens, atque aliorum ope non indigens, ut crescat; absoluta auctoritate imperans, sequitur ipsum ab aliis sustinet. Symmachus: *Ipsa sibi iudicabit, et decretum suum ipse exequatur.*

Vers. 8.—**LEVIORES PANDIS EQUI LIES.** Chaldeorum equi prociliatae commandabantur. Horum curris instar procellos veloces esse, et equos aquilis similes, ait Jeremias, 4, 15. Oppiano teste, equi ad Euphratrem pasti natura sua heliosci sumi et intrepidi; leonis neque aspectum neque rugitum verentur, et mira perniciete prestant. Pardus inter quadrupedes pernicietes est et cursu levissimum.

VELOCORES LUPIS VESTERNIS. Plurimum lupi vespero et sub noctem ad predam egrediuntur; quo tempore fames, silentium, hominum et tumulorum auctoritate perniciosa efficit, ac leviors. Virgilius, Aeneid. 2 :

...Inde lupi cœperunt ab eo zemelora anima
Raptorestrâ in nebula, quos improba ventris
Erexit rabies.

Hebreus acerum potius oculorum aciem, quem perniciete significat. Revera lupi nocte etiam illi acerrime vident, Allian., de Animal. 1, 10, c. 28. Legunt Septuaginta: *Velociores lupis Arabis.* Quoddam luporum genus esse apud Arabas dicitur, cuius velocissimum, et communibus, lupus longè ferocius; Cyrus, hic. Putat Guevara, hyssam hic à propria significari, que vesternis seu nocturnis lupus dicitur, quod illa plerum quonemo predatum egreditur, Oppian. Cyneget., Guevar. hic; cum catovi sub vesperum potius, vel matutino tempore prodeant. Hyssam Arabicæ exteriores, multò sevissima est, si rerum naturalium scriptoribus credas.

VOLAGENT QUASI AQUILA. Eadem comparatione certi prophetæ stutur, ubi de Chaldeis agunt; ut illorum velocitatem, robori, prestansiam, et imperii ipsorum sublimitatem innuant. Deuteronom. 28, 40; Ierem. 48, 40; Ezech. 17, 3; Thren. 4, 19: *Velociores fuerint persecutores nostri aquilis veli.*

Vers. 9.—**FACIES EORUM VENTUS TRENIS.** Ignem ubique ferunt, turbas, exiunt. Hieronim. *Facies eorum ventus orientalis.* Venti ex Arabia deserti fantas, perniciiosissimi illi regioliunt sunt urestesque, tum propriis ipsorum calore, tum pulvri et arenarum turbiniis, quos secum rapunt. Vidiomus apud Jeremiah 18, 17; Ezechiel 17, 10, 19, 12, et Osse (1),

trancephalicos exercitus cum orientali vento comparatos; qui ventus veluti in proverbiis abiatur, ut perniciem rem, agro, messibus, fructibus, hominum corporibus existimat significaret.

CONGREGABIT QUASI AREAM, CAPTIVITATEM, tam faciliter tamque numerosam, quam arce eumulos. Non modo ex regione Iuda captivos habuit Nabuchodonosor, verum etiam è Phoeniciâ, Idumeâ, Palestina, Moabitide, Ammonite, ac praesertim Aegypto. Hoc in Prophetis legitimus, Isai. 20, 4; Jerem. 27; Ezech. 23, et seq.; Amos 1, 11, et animadvertisimus in Beroso, lib. 5 Rerum Chal. apud Joseph., lib. 4, contra Apion., p. 1044.

Vers. 10.—**ISPE DE REGIBUS TRIUMPHAT, ET TYRANNI RIDICULI EIUS ERUNT.** Judicorum reges, Tyrios, Aegyptios hodierni habuit Nabuchodonosor; cepit, captivos rapuit, pro arbitrio splendit; illis veluti per jocum illusit. Tyranni appellatio nihil odiosum his sonat; et enim legitimus versus rex et princeps significabatur. Latinum Virgilium, Aeneid. 7, tyrannum nuncupat:

*Erix Gorgoneis Aleto infecta venenis,
Principio Latium et Laurentis tecta tyranni
Celsa peti.*

Eodem nomine Latinus Aeneam donat:

*Pars mihi pacis erit, dextram tegebis tyranni.
Hebreus ad verbum: *Ipsa regibus illudet, et gubernatores de ridiculo ipsi erunt.* Septuaginta: *Ipse in regibus delectabiliter, et tyranni ludi ipsius erunt.* Gloriosus Semacherib, Is. 10, 8, se in familiarium numero reges habere, seu potius qui olim fuerant.*

SUPER OMNIA MUNITIONES RIDEDET, ET COMPARVIT AGGEREM, ET CAPIET EAM. Ad verbum: *Ipse irridebit omnem munitionem, et conciperbit humum, aggreditur, et capiet eam.* Urbium obsidiones febant olim, cincta munitibus et aggeribus urbe, ut in angustias redigeretur; obstructio fossis et vallo, iter aggressione munita sternebant, aduocabentur munitibus machinae, ex quibus projectarent pontes et defensores a muro arcuerant. Hujusmodi: aggerum opus potissimum urbes olim capiebant. Vale Ezechiel, qui cap. 4, 2, illi solyma obsidionem, Deo jubente, in latere describit: *Ordinabis adversa cum obsidionem, et adficiabis munitioes, et portabitis aggerem.*

Vers. 11.—**TUNC MUTABILIS SPIRITUS, ET PERTRAN-SET, ET CORPET.** Bellis ubique gestis cæ facilitate et fortuna, quas nemo speraverit, victoria opibusque onustus Babylonem reddi Nabuchodonosor. Cum vero sis in edibus esset, magnaque Babylonem à se auclan ornataque admiraretur, improvisa è celo vox sonuit, Dan. 4, 27, 28: *Regnum tuum transiit à te, et ab hominibus ejicitur te, et cum bestis et feris erit habitat tua; et fenum quasi boes comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excel-sus in regno hominum, et cuiuscumque volerit, det illud.* Turlata statim illius mente, se boven esse creditit; atque ab hominum consuetudine ejactus, inter feras relatis est. Id Habacuc his veris predicit: *Tunc mutabitur spiritus ejus, et pertransibit, et corpet.* Sc-

pitagma: *Tunc mutabitur spiritum, transibit, et reconciliabit.* Hebreus: *Tunc mutabitur spiritus, et transibit, et peccabit.* Scilicet, ex interpretatione quorundam sententia: *Tunc mutabitur, novos spiritus capiet, superē extulietur, et meliora conditio humana tenet; in rebus prosperis sui ipsius oliviscesetur, et corrue in peccatum superbit ingratiisque animali vitum.* Pago., Drus., Vat., Mon., Grot., Tarnov., etc.

HEC EST FORTITUDO EIUS DEI ISTI. Ieus humiliis vires illum ab hoc insanitate supplicio non tueretur; quo is à Deo Israelis multatabitur. Vel: *Huc desinet omnis illius superbia, quia contra Dominum insuit.* Magnis illi expeditionibus animos aduersis Deum extulit; at Dei viribus fractus, sensit quidquid roboris sibi inerat, meram esse imbecillitatem, atque unicum soris sue arbitrum esse Deum. Jungi haec possunt cum superioribus: *Corruit in peccatum, dicens, has sibi rires a deo meo esse.* Vel: Peccavit, expeditionum sauram decus sibi tribuens, sequit Deo similem putans, ac Dei loco subserviens, dum gloriam, supremo omnium Domino debitam, sibi usurpavit. Septuag.: *Hec est fortitudo dei meo.* Chaldeus: *Flagitium admisit, et quod multiplicaverit gloriam idolo suo.*

Vers. 12.—**NUMQUID NOS TU A PRINCIPIO, DOMINE...** ET NON MORIEMUR? Post haec vaticinia Judeis molestissima, aliisque innumeris, in Chaldeorum potestatem deventuris, verba ad Deum convertens Habacuc, ait: *Fierio igitur poterit, ut nos, o Deus, penitus perdas?* Id porr̄ minime fieri; quippe idem illi es, cujus misericordiam ab initio experti sumus: *Non moriemur, minime patieris, ut Nabuchodonosor, terrible justitia tue instrumentum, mala, que adversos nos meditatus est, expluat: Et non moriemur.*

DOMINE, IN JUDICIIS POSUISTI EUM: ET FORTEN-TE CORPIERES (PUNIES IMPIOS), FUNDASTI EUM. Vel: Ilum crescere atque extollit passus es; et judiciorum tuorum severitatem in ilium facilius exerceres; atque his viribus opibusque cumulant, ut delicias atque deprimeres; quemadmodum exexistit olim Pharsaniem, ut lateri virium tuarum speciem, tuncque severitas exemplum in eo exhibet. Exodii 9, 16: *Idebet autem posuit te, ut ostendam in te fortitudinem meam.* Hebreus: *Et ipsus ad judicium posuit; et tu, o Petra, ut corripes illum, ipsum fundasti.* Petrus nomen consueta est Dei appellatio. At vulgata versio communis probatur. Septuaginta: *Domine, in judiciis posuisti eum; et planisti me ut doceveris disciplinam ejus.* Creditum sibi munus inuiti propheta.

Vers. 13.—**MUNDI SUNT OCULI TUI, NE VIDIAS NA-LLUM, NE feras malum, ne probes.** Iniqui videretur Dei oculus, si ita malum intueretur, ut probaret. Vel, dubio locum relinquere, utrum ita perspicua illi esset ac pura oculorum acies, ut credimus, si malum intueretur. Cum igitur malum videre nequeas, cur te presente atque intuite adest saevit insanusque Nabuchodonosor? *Quare taces devariae impio justi-ries?*

Vers. 14.—**FACIES HOMINES QUASI PISCES MARIS,** dum illos Nabuchodonosori permititis, reti capiendo,

veluti pisces à piscatore. Minimo negotio capiuntur pisces, cum et viribus ad sui defensionem careant et princeps cuius solertia securi ducantur : *Quasi reptiles non habent principem.* Reptilium nomine pisces ab Hebreis significantur, ut sep̄ vidimus ; vide Genes. 1, 20 ; Psalm. 105, 25. Minuti pisces, inquit Marc. Varro, majoribus pro cibo sunt, ex veteri proverbio :

Qui poter plus, urget ; pisces in sap̄e minutus,
Magnus comedet ; ut aves eneat accepiter (1).

VERS. 16. — PROPTERA IMMOLABIT SAGENAE SUÆ. VI.

(1) VERS. 15. — TOTUM IN HAMO SUBLÈVAVIT. Hieronymus : *Quoniam pectora mittit hamum et rōte, et sanguinem, ut quod hamus non potuit, rete comprehendat, quod evaserit retre, sagena latioriter circumdetur ; ita et rex Babylonius cuncta vastavit, et universum hominum genus suam pradam fecit.* Ita Hieronymus, qui luce de Nabuchodonosor accepit, nos de gente Chaldaeorum potius accipidendum putamus, ut jam diximus. Nec tamen aliud putare debemus in sagena interlinqui, quam in reti. Quod facile septuaginta Seneç indicant, qui cum per priori vinculo posuerit *angustissimum*, et pro posteriori *expansum*, idem, cum mox sit : *Proptera immolabat sagena sua, et sacrificabit reti suo, vocabula permittantes, quod in exp̄ansum verterant, vertunt in angustum* ; et contrario quod *angustum* dixerint, *exp̄ansum* vocant : utrumque Latini verberuum appellant. Dubius igitur nominibus idem valentius id quod Hier. sit significatum est, quod hamus extrahit non potuit, reti fuisse extractum, deinde ne id quod reti primo capi non potuit, effugeret, altero fuisse conclusum. Atque ita exponentes, et ordinem verborum servavimus, et diversa non facimus quae cadent sunt. (libera.)

CAPUT II.

1. Super custodium meam stabo, et ligam gradus super munitionem : et contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, et quid respondemam ad arguentum meum.

2. Et respondit mihi Dominus, et dixit : Scrive visum, et explane eum super tabulas, ut percurram qui legerit eum.

3. Quia adhuc visus procul, et apparitus in finem, et non mentientur : si moram fecerit, expecta illum : quia veniens veniet, et non tardabit.

4. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in sempiterno : justus autem in fide sua vivet.

5. Et quomodo vinum potentem decipit, sic erit vir superbus, et non decorabitur : qui dilatavit quasi infernum animam suam : et ipse quasi mors, et non adimpleret : et congregabat ad se omnes gentes, et coacervabat ad se omnes populos.

6. Numquid non omnes isti super eum parabolam sumunt, et loquuntur animaginatum ejus : et dicetur : Ve ei qui multiplicat non sua ? usquequā et aggravaat contra se densus lutum ?

7. Numquid non repente consurgent qui mordeant te : et suscitātūr lacerantes te, et eris in rapinam eis ?

8. Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis, et iniuriam terre civitatis, et omnium habitantium in ea.

9. Ve qui congregat avaritiam malam domui sue, ut si in excelsis nidi ejus, et liberari se putat de mea mali.

ctorias suas super ipsius virtutem, solertia, fortune tribuit ; vel omnino deo suo. Sed ipsius arma, peritam, virus, se ipsum ille colebat, auctore Sanctio ad vers. 11, n. 55. Mezentius apud Virgilum, *Æncl. 10*, sub unius dextram hastamque pro diis in praeclo invocat :

Dextra milii deus, et telum quod missile libo,
Nunc adsint,

Capuanus apud Statium, *Thebaid. 10* ;

Ades, o milii dextera tantum :
Tu præses belli, et inevitabile numen,

Te voco, te solum, superius contemptor, adoro.

Hastam suam Cœnæus in deorum numerum retulit, subditosque per illam jurare jussit. Ita etiam fortasse Nabuchodonosor sagena sue immolar. Illam pisces coluisse, retum nonum significatos, censem Guevara. Ägypti certè olim, et Syri sacra piscibus faciebant. Haec tamen explicatio exquisitor videtur. Ea porrè probabilissima est, que docet, illum Victoria rum starum gloriam, et que uni Deo debebantur, sibi arro, asse ; vel Belo decum omne tribus, cui et simulacrum in campo Dura, propè Babylonem, dedicavit, additâ sactione, ut illud ab universis imperiis subditum coleretur. Dan. 5.

VERS. 17. — PROPTERA HOC EXPANDIT SAGENAM SUAM. Utilis ad eo felicemque pescationem deserere nescit; utique, et explanare eum super tabulas, ut percurram qui legerit eum.

1. Je me tiendrai en sentinel dans mon poste ; je devrai élever ferme sur les remparts ; je serai attendu pour savoir ce que l'on pourra me dire et ce que je devrai répondre à celui qui me reprendra.

2. Alors le Seigneur me répondra, et me dit : Écrive la vision, et marquer la distinction sur des tablettes, afin qu'en paixse la lire couramment.

3. Car l'accomplissement en est encore éloigné, et ne paraît pas d'arriver à présent qu'il arrivera très-tard, attendez-le néanmoins ; car il arrivera très-tard, et ne manquera pas.

4. Celui qui est incrédule n'a point en lui l'âme droite ; mais le juste vivra de sa foi.

5. Car comme le vin trompe celui qui en boit avec excès, ainsi sera trompé l'homme superbe ; et il ne demeurerà point dans son échafaud ; cet homme qui a conçu des désirs vices communs l'enfer ; il est insatiable comme la mort, et il travaille à réunir sous sa domination toutes les nations, et à s'assujettir tous les monceaux de bous ?

6. Mais ne deviendra-t-il pas lui-même la faible de tous ces peuples ? Ne lui insisteront pas tes râilleries sanglantes ? Ne dira-t-on pas : Malheur à celui qui multiplie des biens qui ne lui appartiennent pas ? jusqu'à quand anneras-tu contre lui-même des monceaux de bous ?

7. Ne verrez-vous pas s'élever tout d'un coup contre vous des gens qui vous mordront, et paratre des hommes qui vous déchireront et dont vous deviendrez la proie ?

8. Parce que vous avez déponné tant de peuples,

tous ceux qui en seront restés vous dépourvront, à cause du sang des hommes que vous avez versé, et de vos injustices contre toutes les terres de la ville sainte, et contre tous ses habitants.

9. Malheur à celui qui remplira sa maison de richesses iniques pour mettre son nid en lieu élevé, si magniant qu'il sera ainsi à couvert de tous les maux.

10. Cogitasti confusionem domini tue, concidisti populos multos, et peccavit anima tua.

11. Quia lapis de pariete clamabit : et lignum quod inter juncturas adfixiorum est, respondebit.

12. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus, et preparat urbem in iniuriate.

13. Numquid non haec sunt à Domino exercitum ? Laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficiunt :

14. Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquae operientes mare.

15. Ve qui potum dat amico suo mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem ejus.

16. Repletus es ignominia pro gloria : bibe tu quoque et conspire : circumdabit te calix dexteræ Domini, et vomitis ignominiam super gloriam tuam.

17. Quia iniurias Libani operiet te, et vastitas animalium deterribit eos de sanguinibus hominum, et iniuriant terra, et ciuitatis, et omnium habitantium in ea.

18. Quid prodest sculpi, quia sculpsit illud fictor suis, confitale, et imaginem falsam ? quia speravit in segmenta fictor ejus, ut faceret simulacra muta.

19. La pierre qui écrira : Expergiscere. Surge, lapidi facienti : numquid ipse docere poterit ? Ecce iste corpulentus est auro et argento : et omnis spiritus non est in visceribus ejus.

20. Dominus autem in templo sancto suo : silent a facie ejus omnis terra.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — SUPER CUSTODIAM MEAM STABO. Flagitia, que in Iudea patrabantur, intuens Habacuc, animi cruciabantur et heretabat. Cum verò compertum illi ficeret Deus futurum ut Chaldaeorum arma Hebreorum sclera et iniuriantes punirent, ea res animi illius turbas minime compescerat. Tria adhuc supererant, que scrupulum faciebant. 1. Videbatur Deus, omnem populi sui curam penitus abiecisse, exteraxerat superbas habec loco piscium et ferarum. II. Nabuchodonosoris, cuius celeberrima facinora predixerat, rapinas probare videbatur. III. Impius quodammodo favebat Deus, tot beneficis hominum culans, qui non modo gestorum gloriam Deo non tribuebat, verum etiam sagenæ sua immolabat, et lignum lapidesque venerabatur. Docet hic Habacuc, sese similem excusatori esse, custodiam servant, ut ea que Deus hæc de re sit ostenderit, suisque difficultibus responderint intelligat. Jubet Deus quæ viderit scribere, multaque futurum, 1° ut Nabuchodonosor, superbus ille victor, deprimator, et hostibus iudicio sit, amplissimum imperium, tantis illius laboribus conditum, radat : 2° Joakin rex Iuda, dominum suum ioinquā vi et extorsionibus adificans, ipsius domi ruina puniatur ; 3° rex Tyri, qui urbem sanguine populum strucbat, eamque in iniuriantem fouditat, urbem ipsum bellum igne consumptam cerneret ; 4° Ägypti rex, qui Iudeorum regent in partes suas traxerat, eamque vino

suo ebrium fecerat, eodem calice ebrium ipse fieret, et mala que in Judeam induxerat, in ipsum caderent ; 5° denique is qui idola colebat, spe et illorum opere sunt destitutus sentiret. His auditis, propheta, sedis animi turbis, agnoscat, nihil nisi justissimum in Dei gestis et iudicis inventari, et sequimur esse ut terra universa coram illo obsequi plena silent. Hac, ut credimus, hujus capituli distributio est. Nabuchodonosorem Babylonis regem, Joachimum regem Iuda, Iohannem regem Ägypti, Etabnam, sive Iherusalem regem Tyri non nominat propheta, sed illis notis singulis designat, quibus facilè agnoscantur.

SUPER CUSTODIAM MEAM STABO....., UT VIDEAM QUID DICATUR MIHI, ET QUID RESPONDEAM AD ARGUENTUM ME. Expositis animi sui labioribus curisque, prestolatur propria, quid respondeat ac doceat Deus. Ita olim David, impiorum felicitate offensus, sanctuarium ingrediebatur, impiorum exitum coram Deo meditator, Psal. 72, 17 : *Donec intem in sanctuarium Dei ; et intelligam in novissimis eorum.* Similiter se dicit Habacuc excusatori super specula constituto, ut Israel iunctiet que eventura sunt, et hostium itinera adventumque significet. Hoc porrè munus est prophetarum. *Super speculam Domini ego sum, inquit Lai. 21, 8, stans jugiter per diem.* Ezechiel monuit Deus, 55, 7 : *Fili hominis, speculatorum dodi te domini Israel : audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me.* Reddi potest

hujus loci Hebreus : In custodiâ meâ (in loco meo) stabo, ut videam quid loqueratur in me, et quid respondeat ad obijurationem meam, ita que objeci; que pacto tuear que dixi, et quod Deo objeci, de impiorum felicitate quâ animus meus offendebatur, Vatabl., Grot., Drus., Lud. de Dîeū, Tir.; vel quid respondeam obijurationi, quâ Deum pravideo in me animadversum, quid ipsius gesta ad meum examen revocare ausus sim. Quid loqueratur in me, significans, quid mihi dicuntur sit, vel quid significatur; sive quid adversus me sit responsurus. Vide Psal. 84, 9.

FICAR GRADUM SUPER MUNITIONEM, super mœnia, vel turrim ubi constitutus sum. Septuaginta : Ascendam super petram; Theodosium, gyrum; Aquila et quia Edithi : Stabo super circulum. Veteres Hebrewi doctores, teste Kimchi, docent, Habacuc circulo hunc descripsi, dixisse se minime ex eo egressurum, nisi a Deo inteligeret, cur impiorum supplicium ipse difficeret; quemadmodum fermè Popilus a senatu Romano ad Antiochum Epiphanem missus, virg' solum, quo insisteret, denotavit, ac prius, inquit, quād hoc circulo excedas, da responsum quod sonatū regaram. Valer. Max., lib. 6, cap. 4; Liv. lib. 45; Cicero Philippiaca 8, etc.

VERS. 2.—SCRIBEVIS, ET EXPLANA EUM SUPER TABULAS, ut legi queat, ne cui locus dicendo sit, ea que eventua sint, vel casui vel mortaliū cassarum coniunctioni deberi. Vaticinia scriptis redigi voluit Deus, additū tempore noti et propheticarum nomine, ut incredulorum oea obstruantur, piorumque fides confirmetur, ubi seruum gestarim veritas cum vaticinis comparata fuerit. Septuaginta : Scribe visum diligenter super buxum, ut percurrat ea qui legerit. Buxum posuere pro tabulis, in quibus olim scribi consueverat, quod ejusmodi tabula revera buxeæ essent, certa indicata. Propertius :

Non illas fixum ceras efficerat aurum;

Vulgari buxo sordida cera fuit.

Has tabulas Habacuc legendas volentibus dedit, ac fortasse palam populo exposuit, quas unusquisque pro libro excrispuit. Sanctius hic.

VERS. 3.—QUA ADHUC VISUS PROCUL, ET APPAREBIT IN FINEM... QUIA VENIENS VENIT, ET NON TARDABIT. Secum pugnare videtur haec verba. Qui fieri potest, ut vaticini fides longè absit, quae mox profutura est? Hebrewus : Quia adhuc visum est ad constitutum tenus, et apparebit ad finem..., quia certò veniet et non tardabit. Postea que prius vidisti, de Nabuchodonosori victoriam, quas tibi explanavi, alia supersunt tibi ostendenda, suo tempore eventura. Si haec statim expleri non videas, patienter expecta; seu enim tempore singula fœt, ac tu ipsi intueberis. Habacuc profecto, si ilium vaticinari ceperis et ponas paulò ante quām Judæam Chaldei invaderent, ea que tota hoc capite predicti, spectare potuit; neque soñum Nabuchodonosoris victories Lutinasque, verum etiam ruinam et insaniam, quā turbatus animi viribus, ille in bovene se conversum esse credidit; ac denique illius mortem et Cyri bella, quorū

Hebreus ad verbum : Extollit se, et non est recta

finis fuere Chaldaici imperii excidium, et Persici institutio.

Veteres novique interpres plurimi, Hieronym., hic; Euseb., Præp. lib. 6, cap. 14; Theophylact., Rup., Haimo, Remig., Hugo, Dionys., Riber, Salmeron, et Rabb. apud Calovium, locum hunc de Jesu Christi adeutu explicaveri : atque uti gentium servitus et captivitas sub Nabuchodonosore, figura era servitus, quia universum hominum genus sub dominis imperio tenobatur, ita Nabuchodonosoris mors, imperii illius excidium, gentium libertas à Cyro parva, qui Cyrus inter Messias figuræ recuselatur, felicissimum Jesu Christi régnum adventum perspicue significabant. At plorimi sunt, quæ de altero Servatiori adventu interpretantur. Lucum hunc recitans S. Paulus, ex posteriori hac interpretatione explicare videtur, Hebr. 10, 56 : Patientia vobis necessaria est, ut voluntatem Déi facientes, reportatis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, quæ naturessit, veniet, et non tardabit. At Rom. 1, 17; Galat. 5, 11, usurpans ea que sequente versiculo leguntur : Justus in fide sua vivit, hæc ad novæ legis tempus referit. Nihil est quod repugnat, cum frequentissimi occurrant Scripturae loci, in quibus interregne adventus uno vaticinio spectatur. At verus verborum sensus, ad nos et historias pertinens, ea potius spectat, que sub Nabuchodonosore usque ad Persicū imperii exordium eveniuntur. Ultimus omnium quæ praesedit Habacuc, est redditus Iudeorum à captivitate. Vide caput 5, 16, 18. Atque ita ex veteribus explicati Theoremiti et S. Cyrilus Alexandrinus, et plurimi recordentur. Vide Mont., Clariam, Guevar., Castr., Sanct., Vat., Grot., etc.

VERS. 4.— QUI INCREDULUS EST, NON ERIT FIDE ANIMA EIUS IN SEMETIPSO: JUSTUS AUTEM IN FIDE SEA VIVET; sua illam fides uebitur ac servabit. Impi solumento, vaticinii tuis increduli, peribunt. Alter: Qui incredulus fuerit, prosperos rerum exitus non habebit: Non erit recta anima ejus in semetipso; non nisi memorem et molestiam sentiat, omnia illius consilia eruet Deus. At credent pii, siue salubris utilissime futura est fides, eosque à morte servabit; omnia perceraverunt, ne malis, quæ ipse nuntias, opprimerint; quamobrem haec illis improvisa, quemadmodum incredulis, non accident. Vide Sanct., Isidor., Grot., etc.

Alter: Qui de earum rerum quæ dicturus sum reterita dubitat, rectam non habet animam, neque justus coram me est; qui vero crediderit, justus erit et vivet; justitiam pariet fides, et vitam justitia comparabit; illius verò obedientia ac fidei præmium addam justitiam et vitam. Vel, explicata de Nabuchodonosore sententia: Qui incredulus est, princeps impius et infidelis, coram Deo justus non erit, illoquin prosperis uti successibus non patetur Deus, magna illius malimina exeret, ejusque imperium diruet; ac justi et fideles, qui mihi misericordia verbis crediderint, vitam invenient, omnimeque malorum immunes erunt. Vide Guevar., Vatabl., Drus.,

animæ ejus in ea; et justus in fide suâ vivet. Superbiæ induta, colore imbuta et elaborata, Job 27, 16 : Importaverit quasi terram argentum, et sicut latum preparaverit vestimenta; preparabit quidem, sed justus vestitur illis. Zacharias 9, 5, de Tyro: Tyr... coacerat argenteum quasi humum, et aurum ut latum plateatum. Quibus verbis ingens auri et argenti copia significatur. At Habacuc majore contemptu densum lutum numerat, propria appellatione relata. Hebr.: Quousque ergangabit super se densum lutum, homini similis, qui sarcinâ minime ferenda seipsum oprimirat? Vel, ex aliis: Quousque congeret gravem humum, quâ in obitu obrustrat? Kimchi, Drus. Romani amicis post obitum levem terram optabant: sit tibi terra letis; inimicis gravem.

VERS. 5.—NUMQD NOS REPENTE CONSURGENT QUI MORDANT TE? Qui dilent, ut vermes anguesque hominum cadavera in sepulcris. Porro hi sunt Cyrus, merentes sub illo Medi et Persæ, qui Chaldaeorum imperium egressi, illud sub Baldustris Nabuchodonosoris successore exertent. Docent Rabbini, Eymundus, veritum ne Nabuchodonosor pater suis post obitum iterum viveret, quemadmodum post insaniam ad hominum consuetudinem redierat, illius cadavere in frusta concusum corvis dedisse, qui lanatus artus in varia loca abstuleré.

VERS. 6.—PROPTER SANGUINEM HOMINIS, ET INQUITATEM TERRE CIVITATIS, ET OMNEM HABITANTUM IN EA. Urbs, de quâ hic agitur, Hierosolyma esse censetur, in qua Nabuchodonosor iniquissime sevicerat. Hedi potest Hebrewus : Ob sanguinem hominis, Iusum, et tientiam terra oppidorum, et ob scytiūm in variarum regionum oppida exercitam, et in omnes habitantes in eis. Usupari etiam potest de Babylonis : Ob iniquitatem terre illius, et urbis, et civium eius. Ad verbum : Ob sanguinem hominis et oppressionem terra urbis, et omnium habitantium in ea. Eadem sententia legitur 17. Terra vel regia urbis fortasse significat regionem a populis in urbes collectis frequentatam; uti opinantur Arabus. Scenitis, aliisque, quibus certa sedes non est, et vita sub tentoribus agitur.

VERS. 7.—V.E. QUI CONGREGAT AVARITIAM MALAM DOMUSUE. Haec verba yulgâ de Nabuchodonosore usurparunt: mihi tamen probatur, his argu Joakim regem Iuda, quem Jeremias simillibus formè reprehendit 22, 13: ...iae qui edificat domum suam in iustitia, et caeca sua non in iudicio: omnium suum opprimit frustra, et mercenari ejus non reddet ei. Qui dicit: Aedificabo mihi domum latam, et caeca spaciova; qui aperit sibi fenestræ, et facta laqueira cedrina, pinguitæ sinopide. Numquid regnabis, quoniam confers te cedro?... Tui verò oculi et cor ad exortationem, et ad sanguinem innocentium fundendum, etc. Flagita, quæ sub eo principi patrabuntur, omnium Habacuc offendebant. Eo regnante, Chaldaei Palysinam invadere coeperunt.

VERS. 8.—COGITASTI CONFUSIONEM DOMINI TUE, CONCIDIUSTI POPULOS MULTOS, ET PECCAVIST ANIMA TUA. Haec verba, concidiisti populos multos, qui omnium Nabuchodonosori concursero videuntur. At de Joakimo

quoque explicari queunt, qui plurimos ē populo spoliaverat, et iniquam vim atque exactiones in populum exercitas probaverat; ut sum ipsius avaritiam et ambitionem exploraret. Magna haec adficia quæ mente agitas, atque haec molimina quæ meditaris, prohbita futura sum: non dñi regnabis; morieris atque iuspatius projiceris: *Seducturā asini sepeletur, puto-factus et projectus extra portas Jerusalem, inquit de Joakimo Jeremias 22, 19.* Neque novum in Scripturis est, Israel plurali populorum vocabulo significari, Deut. 55, Osce 10, in eo vel unius tribus homines, Judic. 5, 14. Supremos Jude reges Ezechiel, 19, 6, sub leonis imagine describit, prædantis vorantisque homines, urbes terramque universam desolant: *Desolata est terra et plenitudo ejus.*

VERS. 11. — LAPIS DE PARITE CLAMABIT; ET LIGUM QUOD INTER JUNCTURAS... EST. Ades superbae, quas ipse struis, Joakin, et pretiosa ligna, que in adficitiorum usum impendis, voces adversae tolent, divinamente in te vindictam invocant, qui populum iniquissimis exactionibus vexaveris, ut ambitionem tuam exples. Ligna lapidibus misercent veteres in adficiis, ita ut uni lignorum ordinis unus vel duplex lapidum ordo succederet. Haec arte stracta fuderet et Salomonis palatium, et interius templi atrium. Vide nos in Reg. 6, 36. Disputanti interpres, quid significant Hebreas hujus loci voces: *Lapis ex parite clamabit, et scarabæs à ligno respondebit.* Ipsius vocabulum *claphis* servavimus, cum incerta sit illius significatio. Septuag. *Lapis ex parite clamabit, et scarabæs à ligno loqueretur;* haec quasi scarabeum vocem editurus esset è laqueibus ceterisque lignis, quibus principis hujus ades componebantur. Theodotion et Symmachus reddunt: *Vineatum lignum, ea scilicet ligna in caude hirundinis formam cesa, que olim lapidum ordinibus interseruantur, ut lapides invicem necerent; vel ea quæ in tali parte crassitate collocabantur, ut adficiem fringere feret, et lapides necerentur.* Certius nihil ceteri interpres ferunt. Reddit Chaldeus *Fractus ligni;* Syrus et Arabs, clavum ligneum; Rabbi Salomon, paleam quam lumen miscetur; alii, concaulum vel laqueare; alii denique trahes. Thalmodistis *claphis* est later palmi unius et dimidi latitudine. Denique omnes temerè, nulloque arguento. Sanctus caphis legit pro *cophis*; apud Hebreos enim *sanech* ⌂ et *mene* *fandis* ⌂ ad eō similes litteræ sunt, ut nullo negotio misceantur. *Claphis* porrò sonat manus, vincula, juncturnas, id quo aliiquid neditur jungiturque. Ita legisse videntur Symmachus et Theodotion. At illud huius sententia repugnat, quod verbum *respondebit* singulari numero est, cum *caphis* sit plurale vocabulum. Puto ego Grecos interpres, et S. Hieronymum illos secutum, usurpassæ *caphis* seu synonymum *cepheth*. Genes. 3, 20, 21, 23, 24, quod est apud Chaldeos *figura*, Chaldaicum veluti s' Hebraicum effert.

VERS. 12. — VÆ QUI DIFICIA CIVITATEM IN SANGUINES. Væ spissimè de Nabuchodonosore intelliguntur; at nos de Tyro rege usurparus, quem Na-

buchodonosor diuturno maximè bello petit. Hujus descripsio apud Ezechielem, huic omnino similissima est, ac prorsus inutile videbatur, eadem sepè regi Chaldeorum ministri. Tyrum regem Ezechiel, c. 28, superbie et impietatis arguit; vitro illi vertit, quod sece ceu numen obtruderet, ausus sit; iniquissimas illius negotiaciones damnat, denique maxima illius flagitia, quæ illam regio nomine indignum effecrant.

VERS. 15. — NUMQUID NON HEC SUNT A DOMINO EXERCITUM? Vires quibus abuteris, opes quibus superbiatum alis, urbs, quæ sevitas et iniquitate condit, tuane sunt? An non Domini exercitum, quem ignoras, at tibi parem facis? Hec omnino Tyro regi convenient, de quo Ezechiel 28, 2: *Eò quod elevatum est cor tuum, et distixi: Deus ego sum, et in cathedra Dei sedi in corde maris,* etc. Hec, quæ in te vaticinor, nonne à Domino proficisciuntur? Nonne ipse te malis afflictuor est, et is quibus insanissime gloriari, spotaturus?

LABORABUNT ENIM POPULI MULTI IN MULTO IGE TYRUS IMMENSIS OPIBUS, collectisque assiduo plurium annorum labore et negotiatione divitiis florens, cum his simul igne consumetur. Tyrum Nabuchodonosor trdecim annorum obsidione expugnavit; caput, satis prede nactus non est, ut per premium suis ipsius sursum laboribus haberetur: quoniam brevem mercede loco universum *Ægyptum* ejusque gazas Deus illi largitus est Ezech. 29, 18. Reddi potest Hebreus: *Et laborabunt populi usque ad extinctionem ignis, et gentes frustra consumerunt.* Quibus verbis innuntur fortassis Nabuchodonosoris labores, quibus per premium eo tempore non fuit. Unus Deus suplicio Tyriorum superbiam et flagitiam, Nabuchodonosoris ambitionem, ejusque militum avaritiam puniri.

VERS. 14. — REPLEBITUR TERRA, UT COGNOSCANT GLORIAM DOMINI, QUASI AQUE OPERIENTES MARE. Nabuchodonosor copiae Phoenician universim implevit, ut Domini gloriam à rege Tyri labefactatam ulciscerentur. Eodem tempore maritima classis alluvionis simili fuit, mare obruenti, et Tyrum in corde maris sitam aggressa est. *Morieris in interitu occisorum in corde maris,* sic etiam ad Tyri regem Ezechiel. 28, 8. Hebr. *Implebitur terra ad cognoscendum gloriam Domini;* quasi aquæ operientur mare; vel terram operientur, ut aquæ operium mare.

VERS. 15. — VÆ QUI POTUM DAT AMICO SUO MITTENS FEL SUUM, ET INEBRIANS. Hec de *Ægypti* rege apud simile usurpator. Quidquid ille in Syria habebat, quidquid intra ditiosus sua fines clauserat, emis abulerat Nabuchodonosor. Quoniamque ut iacturas reparret, viribusque non iniquis arma Chaldeo inferret, Jude regem in partes suas traxit, pollicitus libertatem, fracto Nabuchodonosore, cui rex Iuda vestigialis erat. Hisce pollicitationibus cum fidem habuisse Joakin, Nabuchodonosor Judæam invadens, Hierosolymam expugnavit, captoque ac necato Joakinom, illum inseptum projici jussit, 4 Reg. 24. Nihil sapientior fratre Sedecias, pollicitationibus

Pharaonis Hophrœ, regis *Ægyptiorum*, deceptus, *I deseristi, suppetis quas poteras, minime allatis.* Ea arma in Nabuchodonosorem vertit; qui ducto in Sedeciam exercitu, ipsum intra regni metropolin obsecdit. Suppetis latus venit *Ægyptius;* at eo casu fugatoque, gravem iterum Sedecias sensit Nabuchodonosorem, qui reducto ab urbe exercitu, Pharaon Hophra occurrit, Ezech. 17. Vera tunc expertus est in vaticinio, que tam sepè predixerat, *Ægyptum arundini simile esse,* imitantes manum lanatis, perfidumque amicum esse Pharaonem, qui perniciosum venenatumque vim amico porrigit, ut is stolidus fit, nadusque inter hostes exponatur, Is. 36; Ezech. 20, 6.

Hebreus: *Quæ potum dat amicus suis, exhibent fel suum (furorum, iram, amarorum suum, vel utrum suum vino plenum), et inebriant, ut vident muditates eorum.* Septuag. *O qui potum das proximo tuo subversionem turbidum, et confusum, et inebrius, ut inspicias in splendores corum.* Narrat rabbini, Nabuchodonosorem plenum cum amicis convivio Sedeciam regem Iuda accersivisse, ipsique propria liquorem quo factus ille statim ebris pudora coram convivis detexit. Spernit haec qui veritatem amant. Vide Hieron. hic.

Interpretes, qui totum hoc vaticinio de Nabuchodonosoris supplice explicit, haerent, dum aptam a litteralem interpretationem querunt. Putant Theodor., Cyril., Theophyl., Tir., Menoch., et alii, animalia, quibus Chaldei terrerunt, esse Persas Cyru dice pugnantes. Censem illi futurum ut populi, quos Chaldei durissimo imperio oppresserent, erumpant aliquando, et peccas sanguinis iniquissimè ab illis fusi ex ipsi repeatent. Alii denique asserunt ceteras gentes territas esse à Chaldeis, à quibus, ceu greges auxiliis armisque carentes, à feris invadentur. Elige, lector.

VERS. 16. — BIRE TU QOQORE, ET CONSOPRE: CIR-CUMDABIT TE CALIX DEXTERE DOMINI; calix ire Dei tuo ordine tibi propinquabit. Ad veterem convivorum morem alludit, ubi calix per conviviorum manus porrigebatur, omnesque ex eodem calice bibebant. Jeremias 25, 17, se accepit ali calice a manu Domini, propinandum populis omnibus, ad quos ipse mittitur. Et Tiren. 4, 21, Idumaeos aliquoquin, inquit: *Lactare filia Edom...*, ad te quoque perverit calix, inebriaberis atque nudaberis. Apostoli ex eodem calice Christi sanguinem ab eo propinatum bilberunt Matth. 26, 27. Apud profanos, ex eodem calice bibuntur ex propinato. Fides vaticinii adversus regem *Ægypti* penitus expleta est. Is quippe omnium postremus bibit; ut atque ad foeces hausit. Aggressus et *Ægyptum* Nabuchodonosor, expugnat Syria, Judea, Phœnicia et Arabia. Vici sunt *Ægypti*, spoliati, direpti, in captivitatem abducti; ad vomitum usque perberunt: *Vomitus ignominie super gloriam tuam.* Vide Jeremiam capp. 45, 44; et Ezechiel capp. 29, etc. De his Isaías 19, 14: *Do-minus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, vinum quo vertigo spiritibus inducit, et errare fecerunt *Ægyptum* in omni opere suo,* sicut erat ebris et romens.

Vers. 17. — INQUIS LIBANI OPERIES TE. Mala que in Libano patrasti, in te resident. Usurpari ad verbum haec possunt de regis *Ægyptiorum* scelere, adversus Nabopolassarum adiutorio, cum is Satrapam Cœlesyria, qui à Chaldeorum rege defecerat, vel ad seditionem compulit, vel seditionis juvit Beros, lib. 2 Rer. Chald., apud Joseph. lib. 10 Antiq., cap. 11, et lib. 1 contra Apion. Vel: iniquas à te patrata in Hierosolymam, que à prophetis Libanus nominatur, in caput tuum laetus. Regem Iuda temerè impulsisti, ut à Nabuchodonosore desciceris, ac deinde illum perdidissimum

(1) *Quis nescit quia demens *Ægyptus* portenta co-tat?* Juvenal.

9; Jerem. 8, 14. In Orientalium regum cedibus

tem servant milites et prefecti, ut imaginem aliquam silentium, modestiam, gravitatem, immobilitatem.

CAPUT III.

1. Oratio Habacuc prophete, pro ignorantiis.

2. Domine, audivi auditionem tuam, et timui. Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud : in medio annorum notum facies : cum iratus fuers, misericordie recordaberis.

3. Deus ab austro veniet, et Sanctus de monte Pharan : operuit colos gloria ejus, et lauds ejus plena est terra.

4. Splendor ejus ut lumen erit : cornua in manibus ejus : ibi abscondita est fortitudo ejus.

5. Ante faciem ejus ibit mors, et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6. Stetit, et mensus est terram : aspergit, et dissolvit gentes : et contriti sunt montes seculi : incurvati sunt colles mundi, ab itineribus aternatis ejus.

7. Pro iniquitate vidi tinctiora Ethiopiae : turbatur pellus terra Madian.

8. Numquid in fluminibus iratus es, Domine ? aut in fluminibus furor tuus ? vel in mari indignatio tua ? Qui ascendet super equos tuos : et quadrigae tua salviato.

9. Suscitans suscitabis arcum tuum, juramenta tribubus quae locutus es : fluvios scindes terre.

10. Viderunt te, et dolerunt montes : gurges aquarum transit : dedicit abyssus vocem suam : altitudo manus sua levavit.

11. Sol et luna steterunt in habitaculo suo : in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hasta tua.

12. In fremitu concubilis terram : in furore obfuscantes gentes.

13. Egressus es in salutem populi tui, in salutem eum Christo tuo : percessisti caput de domo impii : deundisti fundamentum ejus usque ad columnam.

14. Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispersendum me : exaltatio eorum, sicut ejus qui dovor panperem in obscondito.

15. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.

16. Audiri, et conturbatus est venter mens : à voce contremiserunt labia m. a. ingrediatur potredo in osibus meis, et subter me scaleat : ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum.

17. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vincis : mentitur opus olive : et arva non afferent cibum : abscedetur de ovlipicus, et non erit armatum in præsepiis.

18. Ego autem in Domino gaudebo ; et exultabo in Deo Iesu meo.

19. Deus dominus fortitudo mea, et potes pedes meos quasi cervorum : et super excelsa mea deducet me vitor in psalmis canentem.

tem servant milites et prefecti, ut imaginem aliquam silentii, de quo Habacuc, video.

CHAPITRE III.

1. Prière du prophète Habacuc, pour les ignorances.

2. Seigneur, j'ai entendu votre parole : et j'ai été saisi de crainte. Seigneur, accomplissez au milieu des temps votre ouvrage. Vous le ferez parallèle au milieu des temps. Lorsque vous aurez montré votre colère, vous nous souviendrez de votre miséricorde.

3. Dieu viendra du côté du midi, et le Saint de la montagne de Pharan ; sa gloire couvrira les cieux, et la terre est pleine de ses louanges.

4. Son éclat sera comme une vive lumière : des rayons de gloire sortiront de ses mains ; c'est la que sa puissance est cachée.

5. La mort marchera devant sa face : le diable s'avancera devant lui :

6. Il s'est arrêté, et il a mesuré la terre ; il a regardé, et les nations se sont dissipées : les montagnes éternelles furent réduites en poussière : les collines du monde se courbèrent sous les pas du Dieu éternel.

7. Pui vu les tentes des Ethiopiens dressées contre l'iniquité ; mais ses pavillons de Matton seront dans le trouble.

8. Est-ce contre les fleuves, Seigneur, que vous êtes en colère ? est-ce sur les fleuves que s'exprime votre fureur ? est-ce contre la mer qu'échate votre indignation ? ou est-ce contre les monts qui survont vos charrois ?

9. Vous prendrez votre aile en main, pour accomplir les promesses que vous avez faites avec serment aux tribus d'Israël. Vous divisez les fleuves de la terre.

10. Les montagnes vous ont vu et elles en ont été saisies de douleur : les grandes eaux se sont écoulées : l'abîme a fait entendre sa voix ; il a élevé ses mains vers vous.

11. Le soleil et la lune sont demeurés immobiles dans leur tente : ils marcheront à la lueur de vos flèches, à l'éclat de votre lance foudroyante.

12. Vous foulerez aux pieds la terre dans votre colère : vous épouvanterez les nations dans votre fureur.

13. Vous êtes sorti pour sauver votre peuple, pour le sauver avec votre Christ : vous avez frappé le chef de la famille de l'impie ; vous avez ruiné sa maison de fond en comble.

14. Vous avez maudit son sceptre, et le chef de ses guerriers qui venaient comme une tempe, pour me mettre en poussière : leur joie était semblable à la joie de celui qui dévore le pauvre en secret.

15. Vous avez ouvert un chemin à vos chevaux au travers de la mer ; au travers de la fange des grandes eaux.

16. J'ai entendu, et mes entrailles ont été émues : à votre voix mes lèvres ont tremblé. Oue la pourriture entre jusqu'au fond de mes os, et qu'elle me consome au dedans de moi, afin que je sois en repos au jour de l'affliction : et que l'âme me rejoigne à mon peuple, pour m'accompagner avec lui.

17. Car le figuier ne fructifiera point, et les vignes ne produiront point : l'olivier tronpera le cultivateur, et les campagnes ne porteront point de grain : les herberies seront sans herbes, et il n'y aura plus de gros bœufs dans les étables.

18. Pour moi, je me réjouirai péanopains, dans le Ségaier, et je trespasserai de joie en Dieu mon Sauveur ;

19. Le Seigneur Dieu est ma force : et il rendra mes pieds légers comme ceux des érifs ; et après avoir vaincu nos ennemis, il me ramènera sur nos montagnes au son des cantiques que je chanterai à sa louange.

COMMENTARIUM.

ORATIO HABACUC PROPHETAE PRO IGNORANTIIS. Postremum haec verba, pro ignorantiis, in vetustis codicibus quibusdam non leguntur. Legunt alii : *Pro ignorantibus*.

S. Hieronymus in Commentario fert : *Pro ignorantibus* : Aquilam secutus, Symmachum, et quintam editionem, reddit Septuaginta : *Oralio Habacuc propheta cum carnine*. Thedotion : *Pro peccatis voluntariis*. Hebraica vox *schegiathoth*, ex iis est, quarum significacionem prorsus amissimus, neque vel doctores vel vocabularia certò doceant. Suam quisquis sententiam hie fugit. Censem nonnulli, musicum instrumentum ea voce significari; alii certos quosdam volgati carminis numeros, ad quos hoc carmen canendum esset. Leguntur in psalterio *schegiathoth* et *biggathoth*; que voces similares omnino sunt, et *schegiathoth* noscere alii pro viribus docimus, his vocibus quodlibet carminis genus significari, quo solidum inter seratas adlibetur. *Schaga* apud Arabes est, in morere, inter cursas versari; et Hebrei schagah sootat oleclariti.

Veterum plerique (1) carmen hoc de Messia adventu soluando explicant; varioque illius locis Ecclesia mutata est (2), quos ad Christum referunt. Nullum erroris periculum est, ubi certos adeo dices separari; neque una unquam scripturis vis adhibetur, ubi illas ad Messiam referas; procul dubio enim quidquid in sacris codicibus legitur, vel perspicie ac direcere, vel tropice et ex oblique, ad illum spectari. Alii (3), minime negligunt sententia, qua carmen de Jesu Christo explicat, putant, ex nero verborum sono ad redditum ex captivate posse reverberari. Haec igitur vaticinia Habacuc conclusio est. Duplici capite prophetæ animi sui angustias Deo exhibet; 1° quod innumeris patram flagitia inquinari videtur, cui ostendit Deus futurum, ut flagita impunè non acentur; 2° sese impiorum felicitate offendit testatur; cui moren gerens Deus, docet illum, quod exitum eos maneat, quorum causa ipse anima cruciabatur. His intellectus, prophetæ Dei aquitatem et sapientiam intuens, vetera prodiga in mente revocat, quibus tutatis est Israhelitas Deus in Egypto, ad Erythraum, ad Sinai, ac denum sub Josue; quorum meditationes occupans, constantissimam animi sui in Deo fiduciam testatur, quippe qui Israhel in pristinam conditionem à Deo restituuntur, ita, atque ex demostrata sibi superioribus capitibus captivitate reducendum fore sciret. Ea vero libertas, atque hie redditus inter luculentissimas sunt humanae per Messian redemptiofiguras, quemadmodum et exscriptio.

(1) Cyprian, lib. 2 contra Jud.; Euseb., de Preparatione, lib. 6, cap. 15; August., lib. 18, de Trinitate. Athanasius in Synops., Hieron., Thedoret., Theophylact., Cyril., Rupert., Euthym., et è recentioribus plurimi.

(2) In Officio ferme sexta, in Paraseve, antiphona ad laudes, et in Missa, in tractu post primam epistolam.

(3) Quidam apud Thedoret. et Theophylact. Hieron. in v. 14, et seq. Ita Chalda, Hugo, Lyr., Dionys., Vat., Isidor., Castr., Marian., Sanct., aliis.

Legent alii (2) : *In medio durarum vitarum*. Ecclesi omni littere in Greco vocabulo, ex vario accentu, vel *duas ritas* significant, vel *duo animalia*. Quia lectioenam hanc preferunt, duplē vitam interpretantur, praesentem ac futuram. At S. Hieronymus versio æquior est magisque prolatâ à recentioribus, quæ versiones ex Hebreo adnotavere.

CUM IRATUS FUERIS, MISERICORDIE RECORDAREBIS. Vei : Cum iraseris, memor es misericordie. Numquid ita excederis, ut clementia obliviscaris. Ultimum puniendo severitatem non persecueris. Divisa.

(1) Vide Sanct. hic, Cyril., Theodore., Hieron. in hunc loc. Augusti, de Civit. lib. 18, cap. 31.

(2) Euseb. Demonstr. lib. 6, Thedoret., et Theophylact. hic.